

У кінцевому рахунку, проводячи аналіз трансакційних витрат, у сільськогосподарських підприємств з'явиться можливість не тільки визначити їх величину за різними видами та періодами, але й знизити їх за рахунок вибору одного з декількох шляхів їх скорочення.

Висновки. За рахунок скорочення трансакційних витрат пошуку інформації, необхідної для реалізації продукції, у сільськогосподарських підприємств з'явиться можливість знизити собівартість і, в кінцевому рахунку, підвищити рентабельність сільськогосподарської продукції. Використання даних досліджень є перспективним не тільки для сільськогосподарських підприємств, але й підприємств усіх галузей національної економіки.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: [підруч.] В.Г. Андрійчук. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Костецький Я. І. Рентабельність як показник ефективності сільськогосподарського виробництва / Костецький Я. І. // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 (28). – С. 98–101.
3. Статистичний щорічник Полтавської області за 2011 рік: [за ред. Л.В. Калашник]. – Полтава, Головне управління статистики у Полтавській області. – 2012. – 409 с.
4. Тищенко С.В. визначення факторів впливу на рентабельність сільськогосподарських підприємств Житомирської області / Тищенко С.В., Черниш О.В. // Наука й економіка. – 2009. – № 4(16). – Т. 2. – С. 42–45.

Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 633.11 : 631.157

НАПРЯМИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дорошенко А. П., к. е. н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто особливості існуючих підходів до оцінки ділової активності господарюючих суб'єктів, що базуються на розрахунку системи показників оборотності та ефективності. Визначено особливості оцінки ділової активності для сільськогосподарських підприємств.

The peculiarities of existing approaches to business activities of economic entities based on the calculation of indices system of working capital and efficiency have been characterised. The peculiarities of estimation of farm enterprises are determined.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку підприємств агропромислової сфери свідчить, що значною проблемою на шляху зростання ефективності їх функціонування є недостатній рівень ділової активності, що призводить до збільшення тривалості операційного та фінансового циклів, а також виникнення значних розривів між часом реалізації продукції та отриманням грошових коштів за неї. Крім того, низький рівень ділової активності сільськогосподарських підприємств спричиняє зменшення рівня ефективності використання наявних ресурсів та зростання періоду часу на повернення інвестованого у виробництво капіталу.

В умовах сьогодення першочергове завдання, що стоїть перед власниками так керівниками сучасних підприємств, є використання комплексу заходів, що забезпечать зростання рівня активності суб'єкта господарювання

на ринках капіталу, товарів та робочої сили і дадуть змогу підвищити рівень їх конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в оцінку рівня показників, що характеризують рівень ділової активності вітчизняних товаровиробників, здійснили такі вітчизняні науковці, як: Ю. М. Тютюнник, Г. В. Савицька, Ю. С. Цал-Цалко, Ф. Ф. Бутинець, Є. В. Мних, А. М. Турило, Г. Г. Кірейцев, С. Ф. Покропивний, Л. О. Коваленко. Проте одночасно слід зазначити, що частина питань стосовно особливостей оцінки рівня ділової активності сільськогосподарських підприємств залишаються все ще недостатньо опрацьованими та потребують значної уваги широкого кола науковців.

Постановка завдання. Метою даної статті є оцінка існуючих підходів щодо методик визначення рівня ділової активності сучасних суб'єктів господарювання та ідентифікація специфічних особливостей, що характеризують ділову активність сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні наукові підходи передбачають наявність різного трактування сутності «ділова активність». Так в окремих випадках під діловою активністю розуміють сукупність показників, що характеризують оборотність використовуваних ресурсів та фактично виражають собою період часу необхідний для повернення інвестованого капіталу [6, 8, 9].

Одночасно існують підходи, які під діловою активністю підприємства розуміють інтенсивність його діяльності в напрямках мобілізації наявних ресурсів підприємства з метою забезпечення економічного зростання та активності в зовнішньоекономічному середовищі, а відповідно до показників, які її характеризують включають абсолютні показники виробничого потенціалу підприємства та показники ефективності його діяльності [4, с. 289].

Важливою складовою, на думку частини вчених, оцінки ділової активності підприємства є аналіз його ринкової активності. Проте слід зазначити, що більшість існуючих сільськогосподарських підприємств не є акціонерними товариствами та не здійснюють діяльності на фондових ринках, в зв'язку з чим наявні методики оцінки ринкової активності для них є майже непридатними та не дозволяють об'єктивно оцінити існуючий рівень розвитку такого господарюючого суб'єкта.

Найбільш загальним вираженням темпів зміни ділової активності є «золоте правило економіки», яке характеризує даний процес як співвідношення темпів зростання чистого прибутку, доходу підприємства та його майна. Таким чином, дане правило спирається на характеристики ділової активності як категорії, що характеризує рівень ефективності використання вкладених ресурсів [4, с. 290; 8, с. 77].

В умовах сільськогосподарського виробництва оцінюючи показники оборотності майна та капіталу слід враховувати, що частина підприємств навмисно відтягують процес реалізації готової продукції з метою дочекатися вищих ринкових цін, що автоматично збільшує час повернення інвестованого у виробництво капіталу. У зв'язку з цим, на нашу думку, систему показників ділової активності сільськогосподарських підприємств слід доповнювати показниками ефективності господарської діяльності, що дасть більш об'єктивно визначити тенденції їх розвитку.

Аналіз рівня ділової активності підприємств дає змогу визначити рівень взаємовідносин господарюючого суб'єкта з контрагентами, а також швидкість обігу окремих видів ресурсів в процесі виробничо-господарської діяльності. Узагальнюючими показниками оцінки ділової активності є розрахунок тривалості операційного та фінансового циклів, зменшення яких у динаміці вказує на скорочення терміну повернення фінансових ресурсів. Визначимо показників ділової активності за період 2006 – 2010 рр. для сільськогосподарських підприємств Полтавської області в табл. 1.

Таблиця 1

Варіація комплексних показників ділової активності сільськогосподарських підприємств Полтавської області за 2006-2010 рр.

Показники	Роки					Відхилення (+,-) 2010 р. до 2006 р.
	2006	2007	2008	2009	2010	
Тривалість одного обороту активів, днів	673	561	677	637	601	-72
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	329	292	383	398	397	+68
Коефіцієнт обертання коштів у розрахунках	3,044	2,916	2,092	1,712	1,559	-1,484
Тривалість одного обороту коштів у розрахунках, днів	118	123	172	210	231	+113
Коефіцієнт обертання запасів	1,422	1,511	1,366	1,609	1,844	+0,422
Тривалість одного обороту запасів, днів	253	238	264	224	195	-58
Коефіцієнт обертання власного капіталу	0,845	1,022	0,934	1,150	1,166	+0,321
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	426	352	385	313	309	-117
Тривалість операційного циклу, днів	364	351	408	414	410	+46
Тривалість фінансового циклу, днів	241	234	260	226	225	-17

Результати розрахунку та аналізу динаміки показників ділової активності досліджуваних підприємств свідчать про наявність як позитивних, так і негативних тенденцій щодо оцінювання оборотності активів і пасивів. До позитивних можна віднести скорочення тривалості одного обороту активів з 673 днів в 2006 р. до 601 дня в 2010 р., тобто на 72 дні. Водночас негативним можна вважати уповільнення в 2010 р. порівняно з 2006 р. оборотності оборотних активів на 68 дні, коштів у розрахунках – на 113 днів, або майже в 2 рази, поточної дебіторської заборгованості – на 104 дні, що становить 93,7 %, кредиторської заборгованості – на 62 дні. Така тенденція є наслідком більш швидких темпів зростання вартості відповідних видів активів та пасивів порівняно з темпами зростання чистого доходу та собівартості продукції.

Відобразимо графічно динаміку ключових показників ділової активності досліджуваної сукупності сільськогосподарських підприємств за період 2006 – 2010 рр. на рис. 1.

В результаті збільшення тривалості одного обороту поточної дебіторської заборгованості на 104 дні (93,7 %) та скорочення тривалості одного обороту запасів на 58 днів (22,9 %) відбулося зростання тривалості операційного циклу з 364 днів в 2006 р. до 410 днів в 2020 р., тобто на 46 днів, що становить 12,6 %, і є негативною тенденцією.

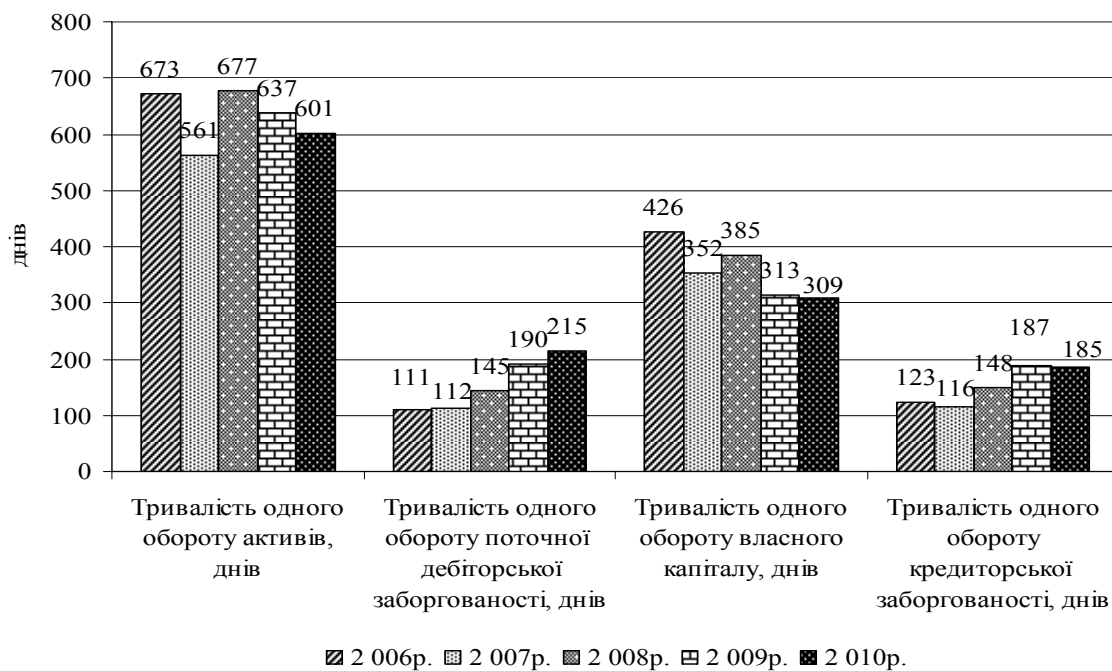

Рис. 1. Динаміка ключових показників ділової активності сільськогосподарських підприємств Полтавської області за період 2006 – 2010 рр.

Однак в умовах зростання тривалості одного обороту кредиторської заборгованості на 62 дні (50,4 %) тривалість фінансового циклу зменшилася з 241 дня в 2006 р. до 225 днів в 2010 р., тобто на 17 днів, або на 7,1 %, що загалом позитивно характеризує динаміку ділової активності сукупності досліджуваних підприємств. Проте в розрізі окремих підприємств по даній сукупності близько 45 % суб'єктів господарської діяльності мають незадовільну динаміку окремих показників ділової активності.

Таким чином, оцінюючи комплексні показники ділової активності досліджуваної сукупності підприємств на рівні з окремими позитивними моментами стосовно швидкості обороту майна в більшості господарюючих суб'єктів, можна говорити про наявність негативних тенденцій стосовно розрахунково-платіжної дисципліни майже у 80 % господарств.

Висновки. Відповідно до вищезазначеного слід сказати, що оцінка ділової активності сільськогосподарських підприємств має окремі специфічні характеристики, які проявляються, в першу чергу, в необхідності врахування сезонного коливання цін на готову продукцію, що в частині випадків змушує підприємства штучно збільшувати тривалість операційного циклу з метою досягнення максимального фінансового результату. Тому робити висновки про динаміку ділової активності сільськогосподарських підприємств на основі лише показників оборотності в більше випадків є майже недоцільним.

Вважаємо, що для сільськогосподарської галузі активність підприємства на ринку товарів та капіталу слід оцінювати також за системою абсолютних показників, що характеризують виробничий потенціал підприємства та рівень прибутковості його господарської діяльності.

Література:

1. Волошина К. А. Оцінка стану ділової активності підприємства / К. А. Волошина, В. В. Комірна // Фондовий ринок. – 2009. – № 24. – С. 18–23.

2. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / О. А. Гарасюк, М. Ю. Ігнатенко // Вісник КТУ. – 2010. – № 22. – С. 63.
  3. Заїкіна О. О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством / О. О. Заїкіна // Харчова промисловість. – 2008. – №7. – С. 144–148.
  4. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручн. – 2-ге вид., перероб. та доп. / Є. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
  5. Савицкая Г. В. Экономический анализ : учебн. – 11-е изд., испр. и доп. / Г. В. Савицкая. – М. : Новое знание, 2005 – 651 с.
  6. Стефанишин В. Збалансована система показників – інструмент стратегічного управління підприємством / Владислав Стефанишин // Маркетинг в Україні. – 2010. – № 2. – С. 4–9.
  7. Турило А. М. Визначення критерію розмежування категорій «ділова активність підприємства» і «ринкова активність підприємства» / А. М. Турило, О. А. Зінченко, І. С. Вчєрашня // М маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 82–85.
  8. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. [Частина 2] / Ю. М. Тютюнник. – Полтава : РВВ ПДАА, 2009. – 399 с.
  9. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. [М. М. Александрова, С. В. Бардаш, О. С. Бородкін та ін.] ; за ред. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с.
- Рецензент – д. е. н., доцент Писаренко В. В.*

УДК:[631.15:65.011.4] : 338.439.053 (477)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Ємець Ю. Г., аспірантка

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

У статті визначається зв'язок конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції з формуванням продовольчої безпеки України, обґрунтовано необхідність розробки стратегії державної підтримки сільськогосподарських підприємств.

In the article the connection competitiveness of agricultural products with the formation of food security of Ukraine, the necessity of developing strategies of farm support.

Постановка проблеми. Продовольча безпека країни на макроекономічному рівні - це гарантоване забезпечення суспільства, незалежно від обставин, що можуть скластися, повним необхідним набором повноцінних продуктів харчування. На мікроекономічному рівні - це впевненість окремо взятої особи в можливості задовольнити, з доступних джерел, свої фізіологічні потреби і своєї сім'ї в продуктах харчування. А це можливо лише за умови виробництва в господарствах і підприємствах аграрно-промислового комплексу країни конкурентоспроможної продукції.

Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції є складовою економічної конкурентоспроможності країни та однією із основ продовольчої безпеки і продовольчої незалежності країни, а також підґрунтям для забезпечення біологічної безпеки і біологічної конкурентоспроможності її населення. Основне багатство країни - її територія та люди. Головне завдання держави, в особі її керівництва, – це збереження цілісності території і дбайливе ставлення до свого населення, створення необхідного комплексу умов для реалізації здібностей кожного щодо належного забезпечення себе і своєї сім'ї. Цього можна досягти лише за повноцінного функціонування національної безпеки, адекватна конструкція якої неможлива без розвитку її складової – продовольчої безпеки. Аграрний сектор, у структурі якого домінують галузі рослинництва й тварин-